

درس ششم "راه نیک بختی"

اهداف:

- آشنایی با ایرج میرزا به عنوان یکی از چهره های بزرگ ادبی (علم)
- آشنایی با برخی از شیوه ها و مهارت های زندگی (علم)
- تقویت روخوانی درس با لحن مناسب (عمل)
- تقویت علاقه نسبت به ویژگی های اخلاق پسندیده (ایمان)
- تقویت کاربرست آموزه های محتوای متن درس در فعالیت های گفتاری، نوشتاری و رفتاری (عمل)
- ایجاد علاقه نسبت به خواندن شعر های ایرج میرزا (باور و علاقه)
- توجه به شنیدن نصایح پدر و مادر و سایر افراد خیرخواه (اخلاق)
- نقد و تحلیل پیام های متن (تفکر)
- تقویت کاربرست واژگان جدید متن درس در حوزه مهارت های املائی و نگارشی (عمل)

راه نیک بختی

یکی از مهارت‌های اصلی زبان، «خواندن» است. خواندن چند گام دارد:

- شناخت نشانه‌ها و کلمات
 - بازخوانی یا تلفظ واژه
 - مطابقت دادن شکل کلمه با تلفظ آن
 - خوانش درست متن
 - توجه به حس و حال متن و رعایت آن
 - تشخیص معنا و درک پیام متن
- بنابراین، خواندن مؤثر، آن است که پس از طی این مراحل، ما را به درک و دریافت درستی از نوشته برساند.

هر متن به تناسب درون‌مایه خود، ویژگی و خصوصیتی دارد که آن را از متن‌های دیگر، جدا می‌سازد.

متن حماسی با حالت پهلوانی و پیکارگرانه خوانده می‌شود و متنی که ستایش و نیایش پروردگار را بازگو می‌کند، با حالت فروتنی و خاکساری خوانده می‌شود.

شعر «راه نیک بختی» را که محتوای اندرزی دارد، با آهنگ و لحن نصیحت و حالت پندگویانه می‌خوانیم؛ به گونه‌ای که شنونده حس کند خود، مخاطب آن اندرز است.

این شعر را بخوانید و به لحن و آهنگ خواندن، توجه کنید.

زین گفته، سعادت تو جویم پس یاد بگیر، هرچه گویم.

معنی : با گفتن این سخنان، خوشبختی را برای تو می‌خواهم. پس هرچه می‌گویم خوب یاد بگیر.

آرایه : گویم و جویم _ جناس

نکته دستوری : فعل های " جویم " و " گویم " ، مضارع اخباری و فعل " یاد بگیر " امری است .

می‌باش به عمر خود سحرخیز وز خواب سحرگهان بپرهیز .

معنی : در زندگی سحرخیز باش و از خواب صبحگاهی، دوری کن .

نکته دستوری : " می باش " و " بپرهیز " فعل های امری هستند .

با مادر خویش، مهربان باش آماده خدمتش به جان باش.

معنی : با مادرت مهربان باش و همیشه آماده خدمت به او باش .

آرایه : تکرار " ش " _ واج آرایه

نکته دستوری : مهربان _ مسند / به جان _ متمم قیدی { چون حرف اضافه "به" و متمم "جان" هر دو قابل حذف هستند ، قید محسوب می شوند . }

با چشم ادب، نگر پدر را از گفته او مپیچ، سر را

معنی : با پدر خود با ادب رفتارگ به کن و از فرمان او سرپیچی نکن .

آرایه ها : سر و چشم _ مراعات نظیر / چشم و نگر _ مراعات نظیر / سر مپیچ _ کنایه از نافرمانی نکردن
نکته دستوری : " را " به معنی " به " ، حرف اضافه است _ به پدر نگر / در مصرع دوم نشانه مفعول است .

چون این دو شوند از تو خرسند خرسند شود ز تو خداوند

معنی : وقتی پدر و مادر از تو راضی باشند، خداوند نیز از تو راضی میشود .

آرایه ها : تو دو _ جناس / خرسند _ تکرار

چون بادب و تمیز باشی پیش همه کس، عزیز باش

معنی : وقتی بادب و پاکیزه باشی، پیش همه عزیز و دوست داشتنی هستی .

نکته دستوری : چون به معنی " اگر " ، حرف ربط است .

نکته ادبی : باشی ، بادب / تمیز و عزیز _ قافیه

میکوش که هرچه گوید استاد گیری همه را به چابکی یاد

معنی : تلاش کن تا هرچیزی که معلمت میگوید، به سرعت آنها را یاد بگیری .

نکته دستوری : " می کوش " _ فعل امر (=بکوش) / " گوید " _ فعل مضارع اخباری (= می گوید)

زنهار مگو سخن به جز راست هرچند تو را در آن ضررهاست

معنی : مواظب باش به جز سخن راست، حرفی نزنی هرچند گفتن حرف راست، به ضرر تو باشد .

آرایه ها : مگو و سخن _ مراعات نظیر / تلمیح دارد به حدیث های " قل الحق ، ان كان مرا " و " النجات في الصدق " است که ترجمه ی آنها چنین است : { حق را بگو اگر چه تلخ باشد } و { نجات انسان در راستی است } . / به حدیث پیامبر (ص) هم تلمیح دارد : " قولوا الحق ولو على انفسكم "

نکته دستوری : زنهار ، شبه جمله است و یک جمله به حساب می آید .

هر شب که روی به جامه خواب کن نیک، تامل اندر این باب

معنی : هر شب که برای خوابیدن به رختخواب میروی، در این باره خوب فکر کن .

نکته ادبی : این بیت با بیت بعدی موقوف المعانی است .

کان روز به علم تو چه افزود وز کرده خود چه بردهای سود.

معنی : که آن روز به دانش تو چه چیزی اضافه کرد؟ و از اعمال و رفتار تو چه سودی بردهای؟
نگته دستوری : "چه" در مصراع اول، ضمیر پرسشی است و در مصراع دوم، صفت پرسشی _ چه سود برده ای ؟

روزی که در آن نکردهای کار آن روز ز عمر خویش، شمار

معنی : روزی که در آن هیچ کاری نکردهای، آن روز را جزء عمرت حساب مکن .

شاعر : ایرج میرزا

قالب شعر : مثنوی

اعلام

وی از
نوادگان
فتحعلی شاه
قاجار بود .

تحصیلاتش در
مدرسه
دارالفنون تبریز
صورت گرفت .

ابتدا شاعر دربار
قاجاریه بود . اما
به زودی از
شاعری دربار
کنار گرفت .

شهرکتاب (nbookcity.com)

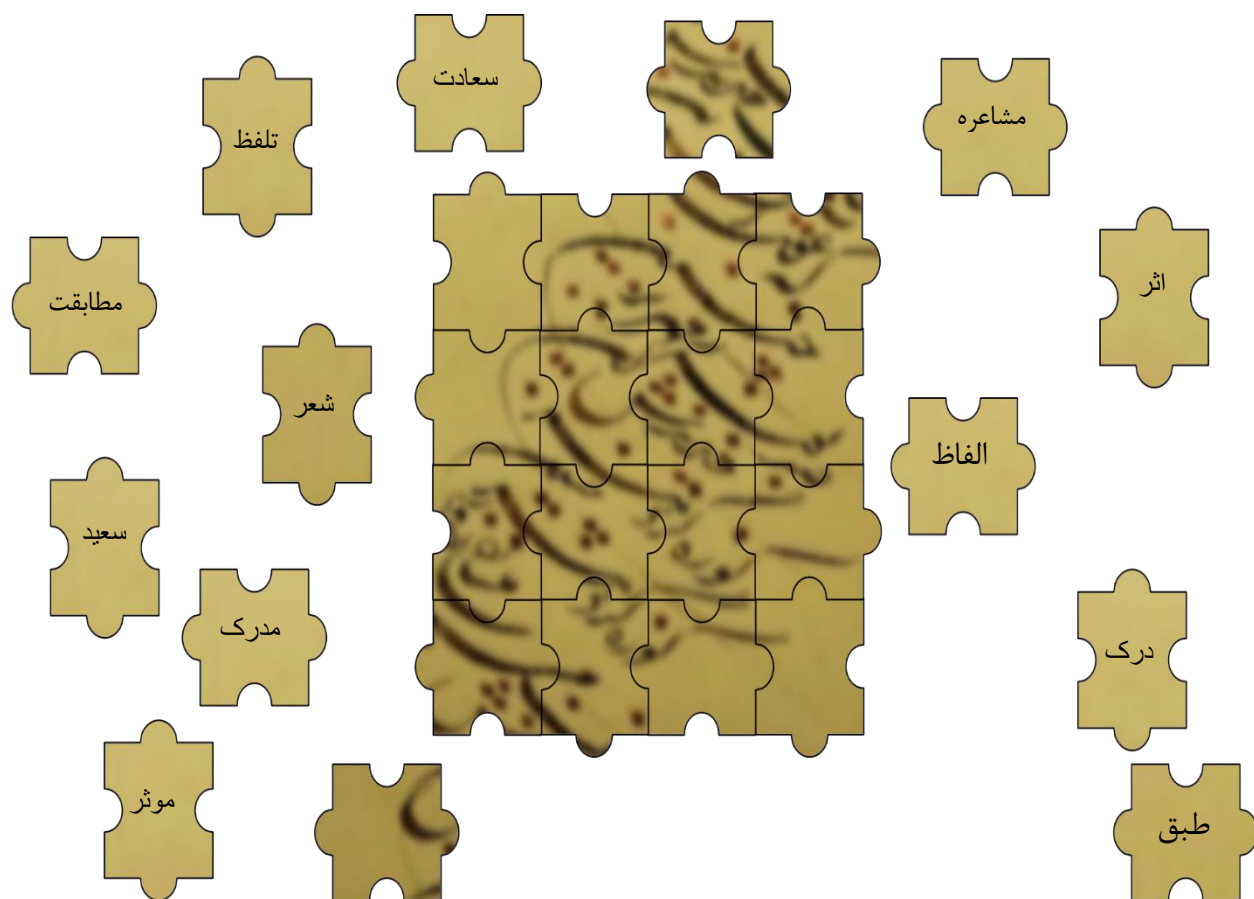
شعر ایرج ، ساده و روان
و مشتمل بر کلمات و
تعبیرات عامیانه است و
مسائلمختلف اجتماعی
را با زبان ساده و
شوخی های نیشدار ف
بیان کند .

سعدت	خوشبختی	جامه	رخت خواب ، بستر
سحر خیز	کسی که صبح زود بیدار می شود .	نیک	خوب
سحر گهان	مخفف سحر گاهان (هنگام سحر)	تامل	درنگ ، اندیشه
خدمت	انجام کاری به قصد کمک یا احترام	اندر این باب	در این باره
گفته	سخن ، در اینجا به معنی پند و نصیحت	کرده	عمل ، کردار
خرسند	قانع ، خشنود		
تمیز	تشخیص دادن ، آگاه بودن		
عزیز	گرامی ، ارجمند		
چابکی	زیرکی		
زنهار	آگاه باش (شبه جمله)		
ضرر	زیان		

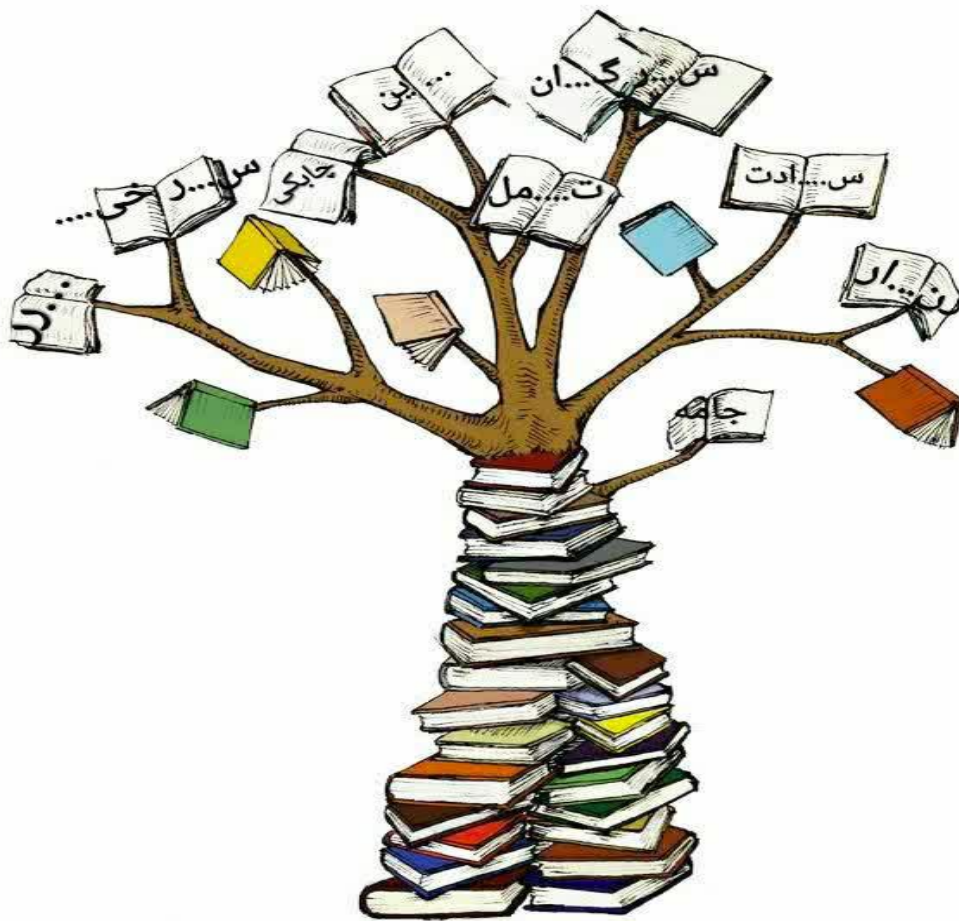

هم خانواده ها و خوشه واژه های مرتبط باهم را پیدا کنید و بنویسید .

جای خالی را با حرف مناسب پر کنید .

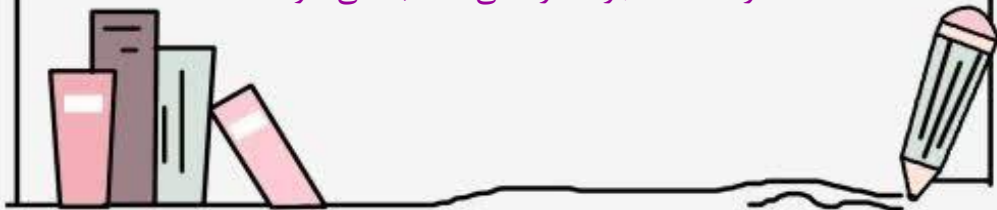
خود ارزیابی

1. شاعر برای سعادت و خوشبختی چه کار هایی را پیشنهاد می کند ؟
حرف پدر را گوش کن ، سحر خیز باشد ، با مادرش مهربان باشد و در خدمتش
باشد ، با ادب و تمیز باشد .

2. عبارت "جز راست نباید گفت . هر راست نشاید گفت" با کدام قسمت شعر
تناسب دارد؟

زنهار مگو سخن به جز راست هر چند تو را در آن ، ضرر هاست

3. برای پربار کردن روزهای زندگی چه باید کرد ؟
باید اندیشید و هر روز کار مفیدی انجام داد چون روزی که در آن کار انجام
نگرفته است جزء عمر آدمی حساب نمی شود .

نکته ادبی

" ادبیات اندرزی یا تعلیمی "

شعری که خواندیم ، سرشار از موعظه و پند و اندرز است . شاعران و نویسندگان همه ی ملت ها ، سروده ها و نوشته هایی دارند که در آنها ، راه بهترین زیستن و خوشبختی و سعادت را نشان نمی دهند . به این نوع سروده ها و نوشته ها **ادبیات اندرزی یا تعلیمی** می گویند . " بوستان " و " گلستان " سعدی ، " مثنوی معنوی " مولوی و " کلیله و دمنه " از بهترین نمونه های ادبیات تعلیمی ایران به شمار می آیند .

گفت و گو کنید

1. پیامبر (ص) می فرماید:

"قولوا الحق و لو علی انفسکم" حق را بگوئید

. هر چند به زیانتان باشد ."

درباره ی ارتباط این سخن گهربار با متن درس

، در گروه گفت و گو کنید .

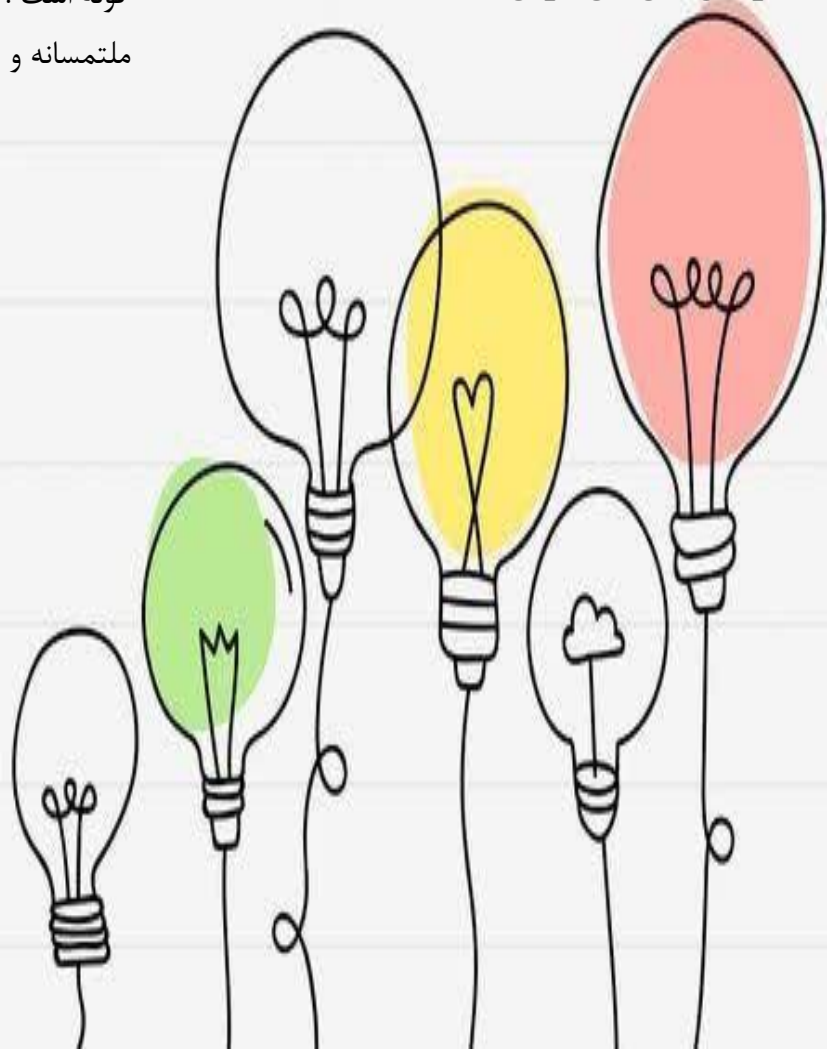
گاهی حرف راست زدن نتایج و ثمراتی دارد ممکن است این نتایج و ثمرات به ضرر انسان باشد و پیامبر بر اساس همین نتایج ثمراتی می فرماید که حق را بگوئید هر چند به ضرر شما باشد درس نیز بیت هشت به همین موضوع اشاره دارد .

2. شعر " شوق مهدی (عج) " را با لحن مناسب

در گروه بخوانید و شیوه ی خواندن آن را با

خوانش متن این درس مقایسه کنید .

شعر شوق مهدی لحن غنایی دارد ، شعر این درس محتوای اندرزی دارد و آهنگ و لحن نصیحت و حالت پند گونه است . این لحن را گاهی آمرانه می خوانیم گاهی ملتمسانه و گاهی دوستانه و گاهی

نوشتن

1. در متن درس، شکل نوشتاری کدام واژه ها با شکل گفتاری آنها متفاوت است؟

خواب ، خویش

2. بیت های درس را که ردیف دارند ، بنویسید و زیر قافیه آنها خط بکشید .

با مادر خویش مهربان باش آماده ی خدمتش به جان باش

ردیف : باش – باش قافیه : مهربان – جان

با چشم ادب نگر پدر را از گفته ی او مپیچ سر را

ردیف : را – را قافیه : پدر – سر

چون با ادب و تمیز باشی پیش همه کس عزیز باشی

ردیف : باشی – باشی قافیه : تمیز – عزیز

3. در مصراع زیر ، متمم و مفعول را مشخص کنید .

" زین گفته ، سعادت تو جویم "

متمم : این گفته

مفعول : سعادت تو

4. بیت زیر که سروده نظامی است ، به کدام قسمت درس ارتباط معنایی دارد ؟

غافل منشین نه وقت بازی است وقت هنر است و سرافرازی است

روزی که در آن نکرده ای کار آن روز ز عمر خویش مشمار

نمونه سوالات درس ششم

سوالات تستی

1. کدام بیت مفهوم اندرز و نصیحت را می‌رساند ؟
 1. بخورد آب و روی و سر و تن بشست
 2. که جایی که دریاست من کیستم
 3. از این خویشتن گشتن اکنون چه سود ؟
 4. رها کرد زو دست و آمد به دشت
- به پیش جهان آفرین شد نخست
- گر او هست حقا که من نیستم
- چنین رفت و این بودنی کار بود
- چو شیری که از پیش آهو گذشت

2. کدام یک از قالب های شعر فارسی به قالب (پند و اندرز) معروف است ؟

1. غزل
2. قصیده
3. قطعه
4. مثنوی

3. کدام یک از شاعران معاصر در ادبیات تعلیمی ، بیشتر فعالیت کرده است ؟

1. پروین اعتصامی

2. ملک الشعرای بهار

3. شهریار

4. نیما یوشیج

4. در بیت زیر ، به ترتیب واژه های «گفته» ، « سعادت » و « هر چه » چه نقشی دارند ؟

1. متمم ، مفعول ، مفعول

2. نهاد ، مفعول ، نهاد

3. متمم ، مفعول ، نهاد

4. نهاد ، مفعول ، مفعول

5. با توجه به بیت زیر معنی کدام گزینه نادرست است ؟

" ده روز مهر گردون ، افسانه است و افسون

نیکی به جای یاران فرصت شمار یارا "

1. ده روزه : زمان زیاد

2. گردون : آسمان

3. افسانه : داستان

4. به جای : در حق

سوالات کوتاه پاسخ

1. چند نمونه از ادبیات تعلیمی را نام ببرید .
2. بیت مربوط به عبارت « جز راست نباید ؛ گفت هر راست نشاید گفت » را بنویسید .

3. معنی ابیات زیر را بنویسید .
"هرشب که روی به جامهٔ خواب
کن نیک تامل اندر این باب "

"کان روز به علم تو چه افزود
وز کردهٔ خود چه برده ای سود "

4. معنی کلمات زیر را بنویسید .
افسون : مطابقت دادن : به چابکی : زنهار : درون مایه :

5. برای هر کدام از کلمات زیر دو هم خانواده بنویسید .
مطابقت : لفظ : اثر : مسعود :

سوالات درست و نادرست

1. بیت زیر مفهوم تعلیمی و اندرزی دارد .

"عشق ، دریایی کرانه ناپدید

کی توان کردن شنا ای هوشمند"

درست نادرست

2. گاهی سخنان پند آموز در قالب قطعه ، غزل و قصیده ، دیده می شود.

درست نادرست

3. ایرج میرزا از شاعران دوره قاجار بود .

درست نادرست

4. " جز " به معنای « مگر ، آلا و ... » است .

درست نادرست

5. کلیله و دمنه اثر مولوی است .

درست نادرست

سوالات جا خالی

1. سروده‌ها و نوشته‌هایی که در آنها راه بهتر زیستن و و را نشان می دهند . به این نوع سروده ها و نوشته ها می گویند .

2. بوستان و گلستان سعدی ، و از بهترین نمونه های ادبیات تعلیمی ایران به شمار می آیند .

3. نام دیگر قالب «مثنوی» است .

4. جزء به معنای است .

5. " چشم ادب " اضافه است .

شماره سوال	1	2	3	4
1				
2				
3				
4				
5				

سوالات کوتاه پاسخ

1. بوستان ، گلستان ، مثنوی معنوی ، کلیله و دمنه
2. زنهار مگو سخن به جز راست هر چند تو را در آن ضرر هاست
3. هر شب که برای خوابیدن به رختخواب میروی، در این باره خوب فکر کن که آن روز به دانش تو چه چیزی اضافه کرد؟ و از اعمال و رفتارت چه سودی بردهای؟
4. حيله و نيرنگ همانند ساختن سريع ، به تندى هشدار محتوا

سعادت - سعيد

تأثير - موثر

تلفظ - الفاظ

5. مطابق - طبق

درست نادرست

1. نادرست

2. درست

3. درست

4. درست

5. نادرست

جای خالی

1. خوشبختی ، سعادت ، ادبیات اندرزی یا تعلیمی

2. مثنوی معنوی مولوی ، کلیله و دمنه

3. دو تایی

4. بخشی از کل چیزی

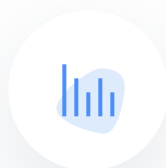
5. اضافه استعاری

اپلیکیشن درسی همیار

برنامه رایگان درسی همیار

تمام پایه ها

جواب کتاب ، تدریس و نمونه سوال

همیشه رایگان

برنامه همیار کاملا رایگان میباشد